

УДК 658.562:005.6

Венгер О. М.

канд. політ. наук, доц.,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах промислові підприємства України функціонують під впливом складних економічних, технологічних, екологічних і соціальних викликів. Посилення конкуренції, інтеграція до європейського ринку, необхідність ресурсозбереження, цифровізації виробничих процесів та орієнтація на принципи сталого розвитку зумовлюють потребу в удосконаленні систем менеджменту якості. Система менеджменту якості виступає не лише інструментом контролю відповідності продукції встановленим вимогам, а й важливим механізмом підвищення ефективності управління, оптимізації бізнес-процесів і забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Актуальність дослідження посилюється тим, що сталий розвиток підприємства передбачає збалансування економічних, соціальних та екологічних цілей. Як зазначають українські дослідники, сталий розвиток підприємства не може обмежуватися лише економічним зростанням, оскільки важливими є також екологічна відповідальність, соціальна стабільність і ефективне управління ресурсами [2].

Сьогодні якість перетворилася на комплексне, інтегруюче поняття, що охоплює інтереси всіх суб'єктів національної економіки. Для виробників вона виступає своєрідною гарантією та ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності; для споживачів високий рівень якості є передумовою задоволення їхніх потреб і важливим механізмом захисту прав; для держави забезпечення належної якості життя населення є одним із базових стратегічних завдань [1, с. 154].

Отже, управління якістю продукції слід розглядати як ключову складову виробничої діяльності, яка орієнтована не стільки на виявлення дефектів кінцевого продукту, скільки на забезпечення належного рівня якості на всіх стадіях його створення та використання.

Важливим аспектом функціонування систем менеджменту якості на промислових підприємствах є їх відповідність міжнародним стандартам, зокрема ISO 9001:2015. Впровадження таких систем сприяє стандартизації процесів, зменшенню виробничих втрат, підвищенню стабільності якості продукції та зміцненню довіри з боку споживачів і партнерів. Українські автори підкреслюють, що впровадження систем менеджменту якості забезпечує не лише відповідність вимогам ринку, а й розвиток професійного

потенціалу персоналу, підвищення його залученості у бізнес-процеси [4, с. 196].

Реалізація концепції загального менеджменту якості на основі впровадження міжнародних стандартів ISO може здійснюватися з різними цілями. Зокрема, вона часто спрямована на отримання сертифіката відповідності системи управління, що виступає відповіддю організації на вимоги зовнішнього середовища — участь у тендерних процедурах, налагодження співпраці з міжнародними партнерами, розширення масштабів діяльності тощо. Водночас впровадження системи менеджменту якості може бути зумовлене внутрішньою потребою підприємства у підвищенні рівня конкурентоспроможності шляхом використання сучасних підходів, методів і інструментів управління якістю. У такому випадку сертифікація не розглядається як пріоритетна мета, а виступає лише додатковим результатом.

Формування системи менеджменту якості може відбуватися за двома основними підходами. Перший передбачає самостійне розроблення та впровадження системи силами підприємства. Другий — залучення фахівців зовнішніх консалтингових організацій, які здійснюють повний або частковий супровід процесу створення системи якості. Вибір між цими підходами залежить від низки чинників, серед яких ключовими є фінансові ресурси підприємства, рівень професійної підготовки персоналу, наявність необхідних компетенцій, складність і масштаб проекту, а також встановлені терміни його реалізації [3].

На промислових підприємствах система менеджменту якості має охоплювати всі ключові процеси: планування виробництва, закупівлю сировини, технологічну підготовку, контроль якості, логістику, обслуговування обладнання, управління персоналом, екологічний контроль і роботу зі споживачами. Її ефективність залежить від наявності чітко визначених цілей у сфері якості, відповідальності керівництва, системи внутрішнього аудиту, моніторингу показників і механізму постійного поліпшення.

До актуальних проблем функціонування систем менеджменту якості на промислових підприємствах України можна віднести: формальний характер сертифікації, недостатній рівень цифровізації процесів контролю якості, обмежені фінансові ресурси, слабку інтеграцію екологічних і соціальних критеріїв у систему управління, а також недостатню мотивацію персоналу до участі в процесах удосконалення. Водночас сучасні умови вимагають переходу від традиційного контролю якості до комплексного управління якістю, орієнтованого на сталий розвиток, інноваційність і довгострокову результативність.

Перспективним вектором розвитку систем менеджменту якості є впровадження цифрових технологій, зокрема засобів автоматизованого

контролю виробничих процесів, ERP- і MES-рішень, інструментів аналітики даних, електронного документообігу та цифрових карт якості. У цілому цифрова трансформація системи менеджменту якості забезпечує промисловим підприємствам оперативніше реагування на ринкові зміни, підвищення якості продукції та послуг, оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів і зміцнення конкурентних позицій у глобальному середовищі.

Отже, система менеджменту якості в умовах сталого розвитку має розглядатися як стратегічний інструмент управління промисловим підприємством. Її ефективне функціонування сприяє підвищенню конкурентоспроможності, зменшенню виробничих ризиків, раціональному використанню ресурсів, посиленню екологічної відповідальності та формуванню позитивної ділової репутації підприємства. Подальший розвиток систем менеджменту якості має ґрунтуватися на поєднанні міжнародних стандартів, принципів сталого розвитку, цифрових технологій і активної участі персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венгер О. М., Ажажа М. А. Розділ 4. Система менеджменту якості на промисловому підприємстві. В кн.: Цифрова трансформація промислового менеджменту у контексті викликів, можливостей та змін / За загальною редакцією Воронкова В. Г., Метеленко Н. Львів – Торунь: Liha-Pres. 2024. С. 154-197. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/324/9583/21606-1>
2. Гречко А. В. Сталий розвиток підприємства: сутність та принципи управління. *Підприємництво та інновації*, № 15, С. 37-41. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.6>
3. Козирєва О., Євтушенко В., Світлична К., Абдулаєв М. Організаційне забезпечення побудови процесно-орієнтованої системи менеджменту якості на підприємстві. *Economic Synergy*. 2022. Вип. 4. С. 104–117. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-4-8>
4. Рибалко-Рак Л. А. Методика впровадження системи менеджменту якості. *Проблеми економіки*. 2024. № 3. С. 194–200. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-3_0-pages-194_200.pdf